

SA SITUATZIONE LINGÜ STICA DE SPANNIA SEGUNDU SA LEGISLATZIONE SPANNIOLA

Xavier Frì as Conde

UNIVERSIDADE COMPLUTENSE DE MADRID

A.C. ROMANIA MINOR

1. Intradura

Spannia est unu stadu cun bàrias limbas. Caleduna est connota bene foras de su territòriu suo e mescamente su catalanu est cunsiderada una limba forte magari siat una limba non-statale. A pustis s'acabu de sa ditadura de su Generale Franco (1936-1975), sa sociedade spanniola at fatu una proa manna pro svilupare unu paese modernu, in ue sas minorias teniant su logu issoro. Sa Custitutzione spanniola de 1978 est unu modellu de toleràntzia e coabitazione, però bi abbarant elementos chi sunt chena solutzione dae prus de bintichimbe annos. Sas leges ant leadu una importàntzia tropu manna e sos governos regionales pigant decissiones chi, a boltas, diventant machimines. Innoghe amus a scoberrere chi sa matessi limba podet tener cunsideratziones diversas a segundu de su giassu inue benit faeddada o pure chi b'at limbas de categoria prima e categoria segunda. Sunt sas arrefregas de sa mancàntzia de crìterios comunes e de sos interessos de frequèntzia pagu craros de certos governantes chi minusprètziat sas limbas tradizionales.

2. Limbas cun legislatzione cumpreta

Pro totu cantos chi dae foras de Spannia bident custu paese che unu stadu cun una situatzione invidiabile pro sa legislatzione linguìstica sua, bi cheret a narrer chi custu est solu beru in parte. Est beru chi sa legislatzione spanniola est bastante progressista si la iscumbatamus cun sas legislatziones de àteros stados, che a s'Itàlia o sa Frantza. Peroe in Spannia non benit solobrada una chistione de importu mannu: ite si depet fagher cando una limba est faeddada in prus de una regione autònoma? Custu sutzedid cun sas tres limbas reconnotas in sa custitutzione spanniola, su galitzianu, su bascu e su catalanu, chi tenent tratamentos diversos segundu su giassu geogràficu issoro.

A parte custa chistione de sas làcanas, sas limbas spanniolas tenent categorias diversas in sas regiones issoro. In prus, in bàrios casos, sa categoria de limba benit dada dae su status legale suo, su cale colat subra de sas cunsideratziones linguìsticas e sociolinguìsticas. A dolu mannu, unu governu autònomu podet, cun crìterios polìticos, negare s'identidade de una limba e creare un'identidade noa pro un'àtera faeddada, comente amus a bider prus addainanti

Sa custitutzione spanniola de 1978 declarat chi su castillianu o spanniolu est sa limba ufficiale de totu su stadu, e reconnoschet chi sas àteras limbas sunt co-ufficiales segundu

sos statutos de autonomia issoro¹. Duncas, non podimus faeddare de limbas co-uficiales de categoria si prima non benint reconnotas in sos statutos issoro. Custas sunt sas limbas:

- **Bascu:** limba pròpia de sa Comunidade Autònoma de su Paesu Bascu
- **Catalanu:** limba pròpia de sa Comunidade Autònoma de Catalunnia
- **Galegu o galitzianu:** limba pròpia de sa Comunidade Autònoma de Galìtzia

In custu modu, custas batoro limbas, in sos logos issoro, tenent in teoria totu sos deretos chi at su spanniolu, ma no est gai. A dolu mannu, sas cosas sunt prus atzoladas de comente paret, ca custas matessis limbas si faeddant in àteros logos diversos dae sos sinnedados in antis, territòrios a lacana chi non respetant sas làcanas polìticas de sos territòrios stòricos. In custos logos sas cosas sunt diversas. E subra de custu argumentu, nde amus a trattare como.

2.1. Su catalanu

Su catalanu, in prus de esser sa limba pròpia de Catalunnia, est sa limba impitada in sa iskra prus orientale de sa Comunidade Autònoma de Aragona, s'ala de sa costera in sa Comunidade Valentziana e in sas Ìsulas Baleàricas o Balears in Spannia. Foras de Spannia, su catalanu si faeddat in sa regione de su sud de Francia de su Rossellò e in Andorra e sa citade sarda de s'Alighera (l'Alguer in catalanu, l'Alghero in italianu)

Su reconnoschimentu de su catalanu est totale in sas Balears, in ue sa bariante locale est in su statutu de autonomia. E puru su catalanu de Aragona benit reconnotu cun custa naturalesa, puru si no est in su statutu aragonesu. Su problema, però, s'agatat in sa Comunidade Valentziana. Innoghe b'at un arrejonu subra de sa naturalesa de sa limba, su *valentzianu*, chi pro sos studiosos est una bariante de su catalanu de costa zona, però pro certos setores de sa sociedade valentziana si tratat de una limba indipendente, ma custa visione sutzedet pro rejonnes polìticas, defendende tando chi su valentzianu est una limba diversa de su catalanu. Su statutu de Valèntzia non crarit custu problema, ca non bi sprigat nudda, nende chi sa limba pròpia de Valèntzia est su valentzianu, ma no indicat chi su valentzianu siat una cosa diversa de su catalanu.

2.2. Su bascu

Su bascu (*euskara* in sa limba de sos bascos) est no solo sa limba de su Paese Bascu, ma de sa iskra nordocidentale de sa comunidade bighina de Navarra, in ue benit puru reconnota in su statutu de autonomia suo. A su contrariu de su chi sucedet in su Paese Bascu, sa limba basca in Navarra tenet mancu deretos in totu sos ambientes sociales.

Su bascu si faeddat puru in su Paese Bascu francesu.

2.3. Su galegu

Su galegu o galitzianu est sa limba pròpia de Galìtzia, e puru de sas regiones orientales foras de Galìtzia, prus in pratica dae sa Terra Eo-Navia in Astùrias, su Basciu Bierzo in sa provìncia de Leone, As Portelas in sa provìncia de Zamora (ambas duas in

¹ Su statutu de autonomia est una lege chi regollet totu sa legislazione de una regione autònoma in Spannia, fintzas a su puntu chi diventat una gènia de custitutzione de sa regione o comunidade autònoma in chistione.

sa Comunidade de Castillia-Leone) e in una regione minoredda de sa provincia de Càceres, cramada Serra de Xalma, mancari s'identidade finale de sa limba in custu logu no est galu craru pro sos linguistas, però s'identidade sua galego-portughesa est segura.

In sa Comunidade de Castillia-Leone, su galitzianu benit reconnotu che limba pròpia de sas iscras prus occidentales e b'at acordos cun su governu de sa Galitzia pro s'insenniamentu de su galitzianu in sas scolas de custa zona (2000). In Astùrias, su galegu no est reconnotu in s'identidade sua. Su governu autonòmu de custa regione lu cramat *galegu-asturianu* e lu cunsiderat una bariante linguìstica (...), però non narat de cale limba; una lege de su parlamentu asturianu reconoscet (Lege regionale de 1998) chi s'asturianu e su galitzianu (cun su nùmen de galegu-asturianu) sunt limbas pròpias de Astùrias, ma chena deretos reales nen in s'educatzione nen in sa sociedade, ca sa lei no benit svilupada.

A s'ultimera, su galitzianu de Estremadura benit reconnotu che *bene de interesse culturale* e su nùmen suo est *a fala*, sa tradutzione de su cale est "sa faeddada", dae su governu de sa regione de Estremadura (2000).

3. Limbas de legislazione partziale

In prus de custas limbas *stòricas* chi amus mentovadu, esistint àteras limbas chi bisonjat tener in contu. Sa diferèntzia tra custas chi amus a presentare como e sas àteras chi fimus nende est prus che ateru legale.

Est importante meda a sghire a narrer chi sa diferèntzia tra sas limbas cun legislazione prena e cussas cun legislazione partziale no est nen linguìstica nen sociolinguìstica, ma polìtica, dadu chi totu s'ateru est chepare. Duncas, pro esempru, totu sas limbas ibèricas non-statales, reconnotas gai dae sa Romanìstica, tenent in comune: unu standard elaboradu chi s'impreat in sa literatura e in àteros ambientes; una tradizione literària –manna o minuda, dependende dae cada limba–, stùdios de dialetologia e de stòria de sa limba, òberas de lessicografia de onzi gènia, etz.

Ma torrende a sas limbas in chistione, custas sunt:

- **Aragonesu:** limba pròpia de sa Comunidade Autònoma de Aragona.
- **Asturianu:** limba pròpia de sa Comunidade Autònoma de Astùrias.

Mancuna de custas limbas benit reconnota che limba in sos statutos de autonomia issoro; e pro cussu non tenent sas ànas legales de sas àteras limbas, pruscatotu, non sunt co-uficials cun su castillianu. In totue, sos referimentos chi si faghent in sos statutos de autonomia issoro est chi ant a esser tentas contu, però non si bi faghet perunu tzinnu a sa scolarizatzione chi imbeces b'est in sa legislazione de sas àteras limbas.

3.1. Asturianu

S'asturianu est sa limba primargia de sa regione de Astúrias, francu de sa iskra occidentale, chi est linguìsticamente galitziana, comente amus nadu. S'asturianu faghet parte de cussu chi si narat: diassistema linguìsticu asturianu-leonesu, in ue tenent categoria de limba solo s'asturianu e su mirandesu, faeddadu in Portugallu e reconnotu dae custu paese che una limba de minoria de su territòriu portughesu. Possedet una lege de s'annu 1998 chi normaliza s'impreu de s'asturianu in totu sos ambientes sociales, ma non sa scolarizatzione: su statutu de autonomia de 1980 faghet unu referimentu minimu a sa limba, e solo che unu elementu de arribbare.

3.2. Aragonesu

Est sa limba pròpia de sa zona nord de Aragona. Custa limba in su medioevu teniat un estensione prus manna, mescamente in sa zona occidentale de sa Comunidade Valentziana attuale. Su status suo est gai-gai, chena una lege pròpia de limbas, mancari si nde at faeddadu meda in custos annos ùltimos.

4. Enclaves lingüísticos menores

Mancat de mentovare galu sos enclaves lingüísticos menores chi no appartenent a peruna de sas limbas chi fimus nende. Semus faeddende de *s'aranesu* e su *portughesu*.

S'aranesu est una bariedade de s'ocitanu faeddadu in sa Badde d'Aran in sa província catalana de Lleida. Sa cosa curiosa est chi s'aranesu at unu status chi lu regonnoschet in s'identidade sua, mancari no siat cunsideradu limba, però tenet totu sos deretos amministrativos e educativos. Difatis, est sa sola bariante de s'ocitanu, gai in Francia che in Itàlia, cun ufficialidade, in pari cun su catalanu e su spanniolu.

Su segundu casu est su de una limba statale chi est diventata unu faeddu minore e chena reconnotu. Su portughesu si faeddat en bàrios enclaves spanniolos de sa frontera tra Spannia e Portugallu. Si faeddat in sa província de Salamanca in Alamedilla, in sa de Cáceres in sa zona de Ferreira de Alcântara e Cedilho e in prus in sa bidde de Olivença in sa província de Badajoz.